

Hvala za besedo, spoštovani gospod predsednik. Spoštovani zbrani!

K besedi se javljam kot predsednik Zveze slovenskih častnikov, pa tudi kot vojaška oseba, ki ima kar nekaj vedenj in izkušenj o tematiki, ki je na dnevnem redu današnje seje tega parlamentarnega odbora.

V Zvezi slovenskih častnikov, ki je samostojna, stanovska, interesna in strokovna zveza društev na področju obrambe, zaščite in varnosti v Republiki Sloveniji, so vprašanja vojaških povišanj izredno pomembna. Zato že dalj časa opozarjamo na nujnost njihove bolj transparentne ureditve in približevanja standardom, ki veljajo znotraj 28-erice držav, bodisi v EU ali v Natu. Zato danes izražamo presenečenje, pa tudi nestrinjanje s poskusi lustriranja profesionalnih pripadnikov Slovenske vojske.

Letos praznujemo častitljivo 25-letnico demokratičnih sprememb v Sloveniji, manevrske strukture narodne zaščite in začetka obrambnih priprav, ko smo se zavestno oddaljevali od prejšnjega sistema, ne le na političnem in ekonomskem, ampak tudi na obrambno-varnostnem področju. Tako kot v številnih drugih državah v tranziciji v tistem času smo na obrambno-varnostnem področju pričakovali, da bodo nove rešitve tudi v pogledu kariernih poti in napredovanj vojaških kadrov boljše, bolj poštene in bolj profesionalne. Še posebej so ta prizadevanja narasla, ko smo vodili postopke za vstop v evroatlantske integracije in profesionalizacijo naše vojske. Verjamem, da nas je večina tistih iz obdobja manevrske strukture narodne zaščite, pa tudi tistih, ki smo zatem ustvarjali podobo Slovenske vojske in izpolnjevali kriterije organiziranosti, profesionalnosti in delovanja profesionalne vojske in verjeli, da je konec postopkov MPP ali »moralno-političke podobnosti«, če uporabim izvorni izraz. V sistemu, ki smo ga zapuščali in pomagali rušiti, je bil omenjeni partijski kriterij namreč pomembno vodilo in mehanizem ustroja vojske. Zato se danes upravičeno lahko sprašujemo, ali smo po četrto stoletja s poskusi, kot je današnji, ponovno na začetku. Pa tudi, ali so vsa prizadevanja za profesionalno in strokovno, avtonomno Slovensko vojsko ter temu primerno civilno-vojaški odnosi in nadzor nad njo bili zamen. Lepšega »darila«, pod narekovaji, kot so današnji poskusi ob omenjeni četrto stoletnici in bližajočem prazniku vojske si ne bi mogli zaželeli in dobiti.

Ob tem se je namreč treba vprašati in zavedati tudi sporočila, ki ga dajemo 7.138 zaposlenim v Slovenski vojski, med njimi 1.092 častnikom, 1.977 podčastnikom in 576 vojaškim uslužbencem ter 3.054 vojakom in dodatno še 1.136 pogodbenim rezervistom Slovenske vojske. Pa tudi nekajkrat večji skupini nekdanjih rezervistov in udeležencev osamosvojitvene vojne. Jim želimo morda sporočiti, da politična lojalnost vojske ne velja dovolj, če ni podprta s političnim deklariranjem in pripadnostjo, in da veljajo neki drugi kriteriji? Če primerjamo s prakso in sodimo po rezultatih vpliva politike in politično izbranih kadrov na upravljanje državnih gospodarskih podjetij, potem je zaskrbljenost več kot na

mestu. Mogoče pa vojaškim profesionalcem in vojakom za slovensko osamosvojitve želimo povedati, da se nismo in ne moremo otresti političnega šikaniranja in lustracij v vojski, če nam drugje to ne uspeva povsem.

Profesionalna vojska prisega na kompetentnost in lojalnost do vsakokratne oblasti ter na učinkovitost in zanesljivost delovanja. Kompetence so sestavljene iz izobraženosti, vojaško strokovne usposobljenosti, pripravljenosti in sposobnosti za prepoznavanje in sledenje ciljem vojaške organizacije. Na teh štirih stebrih se skladno z vojaškim etičnim kodeksom gradi tudi etični profil vojaških profesionalcev. Temu bi morale slediti tudi karijerne poti in povišanja. Slovenija je edina država v Evropski uniji in Natu, ki se še ni ločila od tako imenovanega starega kompetenčnega modela, ki ga opredeljuje Zakon o obrambi iz leta 1994. Ta po eni strani določa, da lahko vojaški profesionalci dobijo vojaško dolžnost, ki je za en položaj višja od njegovega čina. Na drugi strani pa s tem posledično vodi v celo vrsto posebnosti glede povišanj. Omenjena je le navidezna "boniteta", pod narekovaji, in največja cokla profesionalizacije in obenem vzvod za neenakopravno obravnavo, nepotizem in diskriminacijo v odnosu na javne uslužbenke, poklicni vojaki pa to seveda so. Za pojasnitev naj navedem, da takrat, kadar civilnega javnega uslužbenca postavimo, na primer, na mesto sekretarja, ta dobi istočasno temu tudi primerno plačo in uradniški naziv. Ko pa vojaškega profesionalca postavimo na določeno formacijsko mesto, ne glede na to, ali ima vse kompetence ali pa glede čina še ne, mu damo položaj in plačo, ne pa tudi čina, ki je zunanji izraz tako imenovanega uradniškega naziva. Zlasti pri brigadirjih in generalih postavljanja na te dolžnosti omogoča, da smo si in si izmišljamo različne dodatne ovire in zadržke za njihova povišanja, bodisi realne ali virtualne. Če so ti realni, bi jih morali upoštevati v času postavitve na dolžnost.

Kot načelnik vojske sem spomladi 2011 dal pobudo in sodeloval pri oblikovanju predloga za povišanje v čin generalmajorja brigadirja Furlana, brigadirja Maherja in brigadirja Pograjca. Ne takrat in ne do danes nisem dobil uradnega odgovora, zakaj niso bili povišani in kdo je ustavil postopek. Pristojnemu za povišanje sem upal povedati, da gre za svojevrstno obliko političnega šikaniranja; s tem sem si najbrž zaprl vrata tudi za svoje povišanje. V resnici pa je zaušnico dobila vojaška profesija in njeno pričakovanje do civilnih nadzornikov. Kot pobudnik predloga sem se tudi zavedal, da nismo dobro opravili procesa predlaganja. Tudi mojim najbolj odgovornim podrejenim, ki so v tistem ekonomsko ne najugodnejšem času držali vojsko pokonci, je bilo jasno, da nisem pravi. Lahko sem jim dajal naloge, jih priganjal k uresničitvi, nisem pa jim uspel priznati tega, kar je v primerljivih vojskah standard. Zato se bolj kot današnja razprava dobrodošla prizadevanja in razprave kako spremeniti zakonodajo in postaviti rešitve, ki bodo izključevale opisane primere in vodile še k bolj preglednim civilno vojaškim odnosom. Pri tem pa Odbor za obrambo DZ ima pomembno vlogo in nalogo.

Ko gre za presojanje o vojaških kompetencah bi veljal tisti znani Prešernov odgovor Kopitarju, še zlasti, ker smo z vpetostjo v vojaške strukture, Nato in EU v situaciji, ko te lahko preverjamo tudi v tem okolju. To je pomembno tudi, zaradi vprašanja, ali so očitki tega izpostavljenima pripadnikoma Slovenske vojske res tako tehtni, da je bilo potrebno podvomiti v predlog stroke in izveden postopek pobude oziroma predloga načelnika generalštaba, predloga ministra za obrambo za vlado in postopek potrditve na vladi. Bi nam očitno spornost potrdili tudi v zavezništvu?

David Humar je res začel vojaško kariero v jugoslovansko ljudski armadi kot podčastnik in leta 1990 postal častnik. Na podlagi pristopne izjave mu je odločbo za službo v teritorialni obrambe Slovenije 24. junija 1991 podpisal prvi minister za obrambo. Brigadir Humar je bil prvi in do sedaj edini slovenski brigadir, ki je opravlja dolžnost Nato poveljnika v zavezniškem poveljstvu v Skopju. Kot šef vojske sem prejel pohvalo za njegovo delo od njegovega neposredno nadrejenega generala v Neaplju in tudi od najvišjega zavezniškega poveljnika za operacijo v Monsu. Tudi zato sem ga po vrnitvi z misije predlagal za poveljnika brigade slovenske vojske. O tem je potekala posebna razprava tudi na Odboru za obrambo. V času, ko je poveljeval prvi brigadi je ta dosegla najvišje bojne zmogljivosti in številčno stanje v svoji zgodovini. V Zavezništvu ga dobro poznajo in potrditve za to, da ni kompetenten tam gotovo ne bi dobili.

Tudi polkovnik Franc Koračin, je bivši častnik JLA, ki jo je zapustil leta 1990 in tako za tem postal poveljnik protidiverzantske enote TO v Občini Gornja Radgona, ki jo je vodil tudi v osamosvojitveni vojni. Z bojnih položajev v Gornji Radgoni ga poznam tudi sam. V času, ko je poveljeval 72 brigadi v Mariboru je ta prva v državi uspela vzpostaviti in usposobiti bataljonsko bojno skupino tudi na mednarodni vojaški veji v Nemčiji in pridobiti zavezniški certifikat. Imel sem možnost ogledati to vajo in delo slovenske enote in tudi poveljnika brigade. Ali je njegovo znanje tujega jezika zadostno, pa je, ali naj pojasni njegov nadrejeni, načelnik generalštaba. Tisti, ki so v Zavezništvu v lanskem letu ocenjevali bojno skupino in brigado, ki jo je vzpostavila, ne bi potrdili, da pri Koračinu gre za ne kompetentnega častnika.

Spoštovani.

Za strokovno avtonomijo vojske je ključnega pomena, da vzpostavi in lahko vzdržuje ustrezne karijerne poti in napredovanja svojih pripadnikov. Politika naj in mora uveljaviti svoj vpliv pri postavitvah in normativni opredelitvi kriterijev in postopkov. Tako ali drugače sproženi procesi glede kompetentnosti škodijo tako kredibilnosti političnega nadzora kot strokovni avtonomiji vojske. Tudi zato, ker vprašanj o povišanjih vojaških oseb v Sloveniji nismo in nočemo ustrezno urediti. Kako si sicer razlagati, da po skoraj četrt stoletja še vedno nismo prevedli vojaških činov častnikom in podčastnikom rezervne sestave teritorialne obrambe, ki so sodelovali v osamosvojitveni vojni. Tudi povišali smo zgolj peščico od

približno 3 tisoč častnikov in prav toliko podčastnikov, tistih, ki so se borili za državo. Jim hočemo povedati, da so iz bivšega sistema in da imajo oznako JLA.

Ko se je dogajala podobna tranzicija s starešinami, ki so zaprisegli avstroogrskemu cesarju in kralju in kasneje končali v vojski Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev in tudi po drugi vojni, ko so prihajali iz vojske Kraljevine Jugoslavije v Jugoslovansko armado so bili s tem prevajanjem in s temi postopki hitrejši. V Zvezi slovenskim častnikom smo že v lanskem letu predlagali, da se te zadeve uredijo in popravijo, zato v Zvezi slovenskih častnikov pričakujemo, da bo opisani pogrom nad vojaško starešinsko strukturo končal. Izražamo strinjanje z večino pripadnikov stalne sestave Slovenske vojske, da se povišata tudi danes obravnavana pripadnika. Od vrhovnega poveljnika vojske pa pričakujemo, da bo glede povišanja generalov vrnil zaupanje v institucijo, ki jo predstavlja.

Hvala.